

Šifra kandidata :
A jelölt kódszáma :

Državni izpitni center

M 1 6 1 5 2 1 1 1 M

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK
TAVASZI VIZSGAIDŐSZAK

SOCIOLOGIJA SZOCIOLÓGIA

≡ Izipitna pola 1 ≡
1. feladatlap

Strukturirane naloge / Strukturált feladatok

Torek, 31. maj 2016 / 90 minut
2016. május 31., kedd / 90 perc

*Dovoljeno gradivo in pripomočki: Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.*

*Engedélyezett segédeszközök: a jelölt töltőtollat vagy golyóstollat hoz magával.
A jelölt két értékelőlapot is kap.*

SPLOŠNA MATURA
ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI VIZSGA

Navodila kandidatu so na naslednji strani.
A jelöltnék szóló útmutató a következő oldalon olvasható.

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na prvi strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenjevalec ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve, ki jih pišete z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

ÚTMUTATÓ A JELÖLTNEK

Figyelmesen olvassa el ezt az útmutatót!

Ne lapozzon, és ne kezdjen a feladatok megoldásába, amíg azt a felügyelő tanár nem engedélyezi!

Ragassza vagy írja be kódszámát a feladatlap jobb felső sarkában levő keretbe és az értékelőlapokra!

A feladatlap 4 strukturált feladatot tartalmaz, ebből válasszon ki és oldjon meg kettőt! Összesen 40 pont érhető el, egy-egy feladat 20 pontot ér.

A táblázatban jelölje meg x-szel, melyik feladatokat értékelje az értékelő! Ha ezt nem teszi meg, az értékelő tanár az első két megoldott feladatot értékeli.

1.	2.	3.	4.

Válaszait töltőtollal vagy golyóstollal írja a **feladatlap** erre kijelölt helyére! Olvashatóan írjon! Ha tévedett, a leírtat húzza át, majd válaszát írja le újra! Az olvashatatlan válaszokat és a nem egyértelmű javításokat 0 ponttal értékeljük.

Bízzon önmagában és képességeiben! Eredményes munkát kívánunk!

M 1 6 1 5 2 1 1 1 M 0 3

Prazna stran

Üres oldal

OBRNITE LIST.
LAPOZZON!

1. Odločanje v skupnosti / *Döntéshozatal a közösségben*

- 1.1. Kaj je družbena moč? V odgovoru izhajajte iz opredelitve družbene moči Maxa Webra ali drugih sociologov.

Mi a társadalmi erő? Induljon ki abból, hogy Max Weber, illetve más szociológusok hogyan határozzák meg a társadalmi erőt.

(2 točki/pont)

- 1.2. Pojasnite pojma.

Magyarázza meg a fogalmakat!

Pravna država / *Jogállam*: _____

---

(2)

Socialna država / *Szociális (jóléti) állam*: _____

---

(2)
(4 točke/pont)

- 1.3. Opredelite legalnost in legitimnost družbene moči ter s primerom pojasnite razliko med tema pojmomoma.

Határozza meg a társadalmi erő legalitását és legitimitását! Példával magyarázza meg a két fogalom közti különbséget!

Legalnost / *Legalitás*: _____

---

(1)

Legitimnost / *Legitimitás*: _____

---

(1)

Pojasnitev razlike med legalnostjo in legitimnostjo s primerom / *Példával magyarázza meg a legalitás és legitimitás közti különbséget:* _____

---

(2)
(4 točke/pont)

Vir 1 / 1. forrás

Inkovski imperij je v vsej svoji veličini obstajal komaj kakšno stoletje. Pred letom 1438 so Inki, katerih vladar je po izročilu izviral iz sonca, obvladovali le dolino okoli Cuzca.

(Rachowiecki, R., in Beech, C. (2004): Peru, Lonely Planet Publications Ltd., China, str. 26)

- 1.4. Kateri tip oblasti, ki jih je glede na izvor legitimnosti opredelil Max Weber, prepoznate iz vira 1? Predstavite ta tip oblasti in navedite primer, različen od tistega iz vira 1.

A hatalom melyik típusára – amelyeket Max Weber a legitimitás eredete alapján határoz meg – világít rá az 1. forrás? Mutassa be e hatalmi típust, majd adjon meg egy – az 1. forrásban bemutatottól eltérő – példát!

Tip oblasti / A hatalom típusa: _____ (1)

Predstavitev navedenega tipa oblasti / A megadott hatalmi típus bemutatása: _____ (1)

Primer navedenega tipa oblasti / A megadott hatalmi típus példája: _____ (1)
(3 točke/pont)

- 1.5. Kaj je značilno za demokracijo kot obliko političnega sistema? V odgovoru navedite tri značilnosti demokratičnega političnega sistema.

Mi jellemzi a demokráciát mint a politikai rendszer egyik formáját? Válasza tartalmazza a demokratikus politikai rendszer három jellemzőjét!

Prva značilnost / Első jellemző: _____ (1)

Druga značilnost / Második jellemző: _____ (1)

Tretja značilnost / Harmadik jellemző: _____ (1)
(3 točke/pont)

Vir 2 / 2. forrás

[...] da je referendum o arhivih v težkih gospodarskih razmerah povsem nepotreben in da gre pri vsem skupaj za "politični pamflet" pred volitvami. Največja opozicijska stranka je večkrat izrazila željo, da bi referendum izpeljali vzporedno z evropskimi volitvami.

(Potič, Z. (2014): Koalicija brez uspeha poziva SDS, naj umakne referendum, Delo, 25. 3. 2014, str. 2)

Evropski parlament izvolijo državljani Evropske unije vsakih pet let (zadnje volitve v evropski parlament so potekale leta 2009) na neposrednih in splošnih volitvah. Poslancev je danes 736 in delujejo v sedmih poslanskih skupinah, največji sta skupina Evropske ljudske stranke in skupina socialistov. Vsaka država ima določeno število poslancev (npr. Nemčija 99, Luksemburg 6). Poslanci niso predstavniki države, v kateri so bili izvoljeni, ampak zastopajo svoje volivce in njihove interese ter politične interese evropskih političnih strank. [...] Slovenskih poslancev je sedem, vendar jih bo od leta 2014 v skladu z Lizbonsko pogodbo osem.

(http://sl.wikipedia.org/wiki/Evropski_parlament. Pridobljeno: 26. 3. 2014.)

- 1.6. Pojasnite dve razliki med neposredno in posredno obliko demokracije. Lahko si pomagata z virom 2.

Magyarázzon meg a demokrácia közvetlen és közvetett típusa közötti két különbséget! A 2. forrás segítségével szolgálhat.

Prva razlika / *Első különbség:* _____

_____

_____

(2)

Druga razlika / *Második különbség:* _____

_____

_____

(2)

(4 točke/pont)

2. Šolanje / Oktatás

2.1 Opredelite šolo kot družbeno institucijo.

Határozza meg az iskolát mint társadalmi intézményt!

(2 točki/pont)

Vir 1 / 1. forrás

Pri reformi osnovne šole je Marija Terezija izhajala iz prepričanja, ki ga je izrazil šolnik in filolog Blaž Kumerdej [...], češ da je osnovna izobrazba pomembna tako za posameznika kot zlasti za državo. Splošni šolski red [...] je osnovno šolo zasnoval kot državno ustanovo in predpisal šoloobveznost za vse otroke med 6. in 12. letom starosti ne glede na spol in starost.

(Vodopivec, B., in drugi (2003): Slovenska zgodovina v besedi in sliki, Mladinska knjiga, Ljubljana, str. 90)

2.2. V katerem stoletju je bilo na Slovenskem uvedeno obvezno šolanje? Pomagate si lahko z virom 1.

Melyik században vezették be Szlovéniában a kötelező oktatást? Az 1. forrás segítségével szolgálhat.

(1 točka/pont)

2.3. Navedite dva modernizacijska procesa, ki sta vplivala na uvedbo obveznega šolanja v modernih družbah, in ju pojasnite.

Nevezzen meg két olyan modernizációs folyamatot, amely hatással volt a kötelező oktatás bevezetésére a modern társadalmakban! Magyarázza is el e két folyamatot!

Navedba prvega procesa:

Az első folyamat megnevezése: _____ (1)

Pojasnitev / Magyarázat: _____

(1)

Navedba drugega procesa:

A második folyamat megnevezése: _____ (1)

Pojasnitev / Magyarázat: _____

(1)

(4 točke/pont)

2.4. V katerem obdobju je prišlo do ekspanzije (širjenja) šolanja? Obkrožite pravilno rešitev.

Melyik időszakban került sor az oktatási expanzióra? Karikázza be a helyes megoldást!

- A Obdobje pred 1. svetovno vojno. / Az 1. világháború előtti időszakban.
- B Obdobje med obema svetovnjima vojnama. / A két világháború közötti időszakban.
- C Obdobje po 2. svetovni vojni. / A 2. világháború utáni időszakban.

(1 točka/pont)

2.5. Navedite dva dejavnika, ki sta spodbudila ekspanzijo (širjenje) šolanja.

Nevezzen meg két olyan tényezőt, amely serkentette az oktatási expanziót!

Prvi dejavnik / Első tényező: _____ (1)

Drugi dejavnik / Második tényező: _____ (1)
(2 točki/pont)

Vir 2 / 2. forrás

Že na začetku je bilo za osnovno šolo značilno, da šola, ki poučuje učence v materinščini, ob vpisu ne zahteva poprejšnjega šolskega znanja in je namenjena vsem otrokom določene starosti ne glede na spol, stanovsko ali razredno pripadnost. [...] S temi značilnostmi je osnovna šola kot splošnoizobraževalna pripravljavnica za delo ali kakršnokoli nadaljnje šolanje izrazita protifevdalna ustanova, saj je zanikala stanovsko razdeljenost fevdalne družbe in je fevdalni šolski sistem tudi ni poznal.

(Cvirn, J., in drugi (1999): Ilustrirana zgodovina Slovencev, Mladinska knjiga, Ljubljana, str. 194)

2.6. Razložite, kako naj bi šolanje pripomoglo k uveljavljanju načela družbene pravičnosti. Pomagajte si z virom 2.

Magyarázza meg, hogy az oktatás miképpen járulhatna hozzá a társadalmi igazságosság elvének érvényesítéséhez! A 2. forrás segítségével szolgálhat.

(2 točki/pont)

2.7. Kdo je avtor trditve: »Šola je ideološki aparat države!«? Obkrožite pravilno rešitev.

Ki a következő állítás szerzője: Az iskola ideologikus államapparátus? Karikázza be a helyes választ!

- A Milan Ilich.
- B Louis Althusser.
- C Emile Durkheim.
- D Talcott Parsons.

(1 točka/pont)

Vir 3 / 3. forrás

Bernstein pravi, da so (zanj) značilni »kratki, slovnično preprosti, pogosto nedokončani stavki«. Uporaba pridevnikov, prislovov in odvisnikov je omejena. Pomen in namen sta izražena bolj z gestami, intonacijo glasu in kontekstom, v katerem poteka komunikacija.

(Haralambos, M., in Holborn, M. (1999): Sociologija, DZS, Ljubljana, str. 759–760)

2.8. Kateri jezikovni kod je opisan v viru 3?

Melyik nyelvi kódot írja le a 3. forrás?

_____

(1 točka/pont)

2.9. Za pripadnike katerega družbenega razreda je značilen jezikovni kod, ki je opisan v viru 3?

Melyik társadalmi osztály tagjaira jellemző a 3. forrásban bemutatott nyelvi kód?

_____

(1 točka/pont)

2.10. Pojasnite pojem prikriti/skriti kurikulum.

Magyarázza meg a rejtett tanterv fogalmát!

_____
_____
_____
_____

(2 točki/pont)

2.11. Ali poznate še kakšno drugo obliko kurikuluma v šoli? Navedite jo in kratko pojasnite.

Ismer-e még másféle, az iskolában használatos tantervi formát? Nevezze meg azt, és röviden magyarázza meg!

Navedba / Megnevezés: _____

(1)

Pojasnitev / Magyarázat: _____

_____
_____
_____

(2)

(3 točke/pont)

3. Odklonskost in kriminaliteta / A deviancia és a bűnözés

3.1. Opredelite pojma konformnost in odklonskost.

Határozza meg a konformitás és a deviancia fogalmát!

Konformnost / Konformitás: _____
 _____
 (1)

Odklonskost / Deviancia: _____
 _____
 (1)
 (2 točki/pont)

3.2. Pojasnite razliko med odklonskostjo in kriminaliteto.

Magyarázza meg a deviancia és a bűnözés közötti különbséget!

_____
 _____
 _____
 _____
 (2 točki/pont)

Vir 1 / 1. forrás

Šrot, prvi mož Pivovarne Laško ter predsednik nadzornih svetov Pivovarne Union in Radenske, je v letih 2008 in 2009 izpeljal menedžerski prevzem Pivovarne Laško. Pozneje so družbe znotraj skupine, domnevno po njegovih navodilih, sklepale posojilne pogodbe s Šrotom povezano družbo Infond Holding, vendar posojila nikoli niso bila poplačana v celoti.

(Jakopec, M. (2014): Vse skupaj je bilo eno veliko zavajanje, Delo, 2. 4. 2014, str. 8)

3.3. Katero vrsto kriminalnega ravnanja prepoznate v viru 1 in kaj je zanjo značilno?

A bűnözői magatartás mely típusa jelenik meg az 1. forrásban, és mi jellemző erre a típusra?

Vrsta kriminala / A bűnözői magatartás típusa: _____
 (1)

Značilnosti / Jellemzők: _____
 _____
 _____
 (2)
 (3 točke/pont)

- 3.4. Durkheim trdi, da vsaka družba potrebuje odklonskost. Predstavite enega od njegovih argumentov za to trditev.

Durkheim szerint mindegyik társadalomnak szüksége van devianciára. Mutassa be a Durkheim eme állítását indokló érvek egyikét!

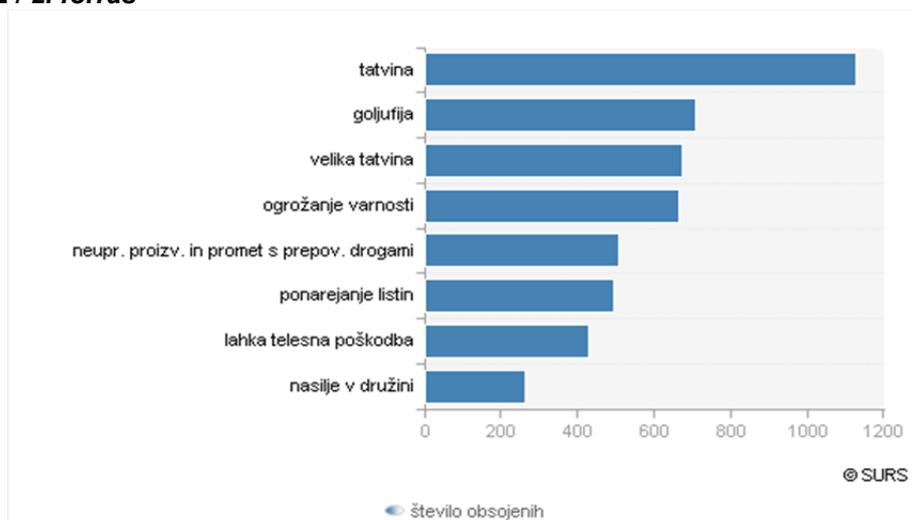

(2 točki/pont)

Vir 2 / 2. forrás

Kazniva dejanja, zaradi katerih je bilo pravnomočno obsojenih največ polnoletnih storilcev, Slovenija 2012

(http://wwwstat.si/novica_prikazi.aspx?id=5608. Pridobljeno: 2. 4. 2014.)

- 3.5. S pomočjo vira 2 navedite način ugotavljanja vrste, obsega in razširjenosti kriminala ter ga natančneje predstavite.

A 2. forrás segítségével nevezze meg a bűnözés fajtájának, terjedelmének és elterjedtségének megállapítását szolgáló módot, majd röviden mutassa is be!

Navedba načina / A mód megnevezése: _____ (1)

Predstavitev / Bemutatása: _____

---

(2)
(3 točke/pont)

- 3.6. Pojasnite pojem temno polje zločina in razložite enega od vzrokov za pojav, ki ga označujemo s tem pojmom.

Magyarázza meg a látens (rejtett) bűnözés fogalmát, majd mutasson be egy olyan okot, amely ezt a jelenséget eredményezi!

Pojasnitev pojma / A fogalom magyarázata: _____

_____

_____ (2)

Vzrok / Ok: _____

_____

_____ (2)

(4 točke/pont)

- 3.7. Kateri teoretik pri razlagi odklonskosti govori o strukturni napetosti?

Melyik teoretikus foglalkozik a strukturális feszültség fogalmával a deviancia magyarázatában?

- A Max Weber.
- B Emile Durkheim.
- C Robert Merton.
- D Karl Marx.

(1 točka/pont)

- 3.8. Predstavite avtorjevo razlago strukturne napetosti.

Mutassa be, a szerző miképp magyarázza a strukturális feszültséget!

_____

_____

_____

_____

_____ (3 točke/pont)

4. Znanost / Tudomány

- 4.1. Vsakdanja zdravorazumska spoznanja se razlikujejo od znanstvenih spoznanj. Navedite štiri pomembne razlike med vsakdanjimi in znanstvenimi spoznanji.

A hétköznapi, józan ész szülte megállapítások eltérnek a tudományos ismeretektől. Nevezzen meg négy, a hétköznapi és tudományos ismeretek között fennálló jelentős különbséget!

Prva razlika / Első különbség: _____
_____
(1)

Druga razlika / Második különbség: _____
_____
(1)

Tretja razlika / Harmadik különbség: _____
_____
(1)

Četrta razlika / Negyedik különbség: _____
_____
(1)
(4 točke/pont)

- 4.2. Pojasnite spoznavno in kulturološko funkcijo znanosti.

Magyarázza meg a tudomány kognitív és kulturológiai funkcióját!

Spoznavna funkcija / Kognitív funkció: _____
_____
_____
(2)

Kulturološka funkcija / Kulturológiai funkció: _____
_____
_____
(2)
(4 točke/pont)

- 4.3. Sociolog Robert Merton meni, da znanstveno dejavnost usmerjajo posebne norme. Predstavite dve izmed norm, ki po njegovem mnenju usmerjajo znanstveno dejavnost.

Robert Merton szociológus úgy véli, hogy a tudományos tevékenységet különleges normák irányítják. Mutasson be két olyan normát, amely Merton szerint a tudományos tevékenységet irányítja!

Prva norma / Első norma: _____

_____

_____

(2)

Druga norma / Második norma: _____

_____

_____

(2)

(4 točke/pont)

Vir 1 / 1. forrás

V evropskem prostoru se vedno bolj uveljavlja zavedanje, da nasprotje med obeti glede ustvarjanja blagostanja in tveganji, ki spremljajo razvoj biotehnologije, zahteva aktivno vključitev javnosti v diskusije o tveganjih znanstvenega razvoja. Podoba državljana, pasivnega in nezainteresiranega za tveganja prihodnjega razvoja znanosti, nam je vedno bolj tuja. Za časa odkritja DNA-verige so tehnokratsko usmerjeni znanstveniki in politiki v evropskih državah morda še lahko zagovarjali t. i. deficitarni model komunikacije z laično javnostjo. Ta izhaja iz predpostavke, da je treba neuke laike poučiti o znanstvenih odkritjih, pa bo odpravljena njihova skepsa, povezana z morebitnimi negativnimi posledicami. Ob današnjih odkritjih predvsem na področju biogenetske znanosti si tega politika in ekspertokracija ne moreta več privoščiti. Kritična laična javnost zahteva, da se sliši tudi njen glas.

(www.zrssi.si/bzid/geni/pdf/mali-clanek.pdf. Pridobljeno: 3. 4. 2014.)

- 4.4. Na katero od norm znanstvene dejavnosti opozarja avtor v viru 1?

A tudományos tevékenység melyik normájára hívja fel a figyelmet az 1. forrás szerzője?

_____

(1 točka/pont)

- 4.5. Znanost se sooča tudi z nekaterimi etičnimi problemi. S katerimi vprašanji, povezanimi z etičnimi problemi, se sooča znanost? Navedite dve vrsti vprašanj in predstavite primer iz sodobne znanosti.

A tudomány bizonyos erkölcsi problémákkal is szembesül. Milyen – az erkölcsi problémákhoz kapcsolódó – kérdésekkel szembesül a tudomány? Adjon meg két kérdéstípust, majd mutasson be egy példát a modern tudományok területéről!

Vrsti vprašanj / Két kérdéstípus: _____

_____

_____

(2)

Primer / Példa: _____

_____

(2)
(4 točke/pont)

- 4.6. Katera doba je z novim razumevanjem sveta in oblikovanjem spoznanj zgradila temelje za razvoj moderne znanosti?

Melyik korszakban teremtették meg a modern tudomány kialakulásához szükséges alapokat a világ újszerű értelmezésének és ismeretek megfogalmazásának segítségével?

- A Industrijska revolucija. / Ipari forradalom.
- B Fevdalizem. / Feudalizmus.
- C Kapitalizem. / Kapitalizmus.
- D Razsvetljenstvo. / Felvilágosodás.

(1 točka/pont)

- 4.7. Kateri od navedenih sociologov je v razlagalni model modernih družb vključil pomen znanosti?

A felsorolt szociológusok közül melyik iktatta be a tudomány fontosságát a modern társadalmak értelmezési modelljébe?

- A Emil Durkheim.
- B Max Weber.
- C Stanley Parker.
- D Talcott Parsons.

(1 točka/pont)

- 4.8. Kako imenujemo znanstveno organizacijo dela, v kateri delovni proces temelji na ločenosti načrtovanja, izvedbe in nadzora ter natančni razdelitvi opravil?

Hogyan nevezzük az olyan tudományos munkaszervezést, ahol a munkafolyamatnak az az alapja, hogy a tervezés, a kivitelezés, a felügyelet és a feladatok pontos felosztása külön van választva?

_____

(1 točka/pont)

Prazna stran
Üres oldal